

Oponentský posudek diplomové práce Jaroslavy Hasmanové Marhánkové
„Dokonalé dítě“ – zkušenost rizika v rámci těhotenství

Práce Jaroslavy Hasmanové Marhánkové se věnuje těhotenství v kontextu diskurzu rizika. Hned v úvodu bych chtěla předeslat, že se jedná o mimořádně zdařilou, vyspělou a především inspirativní práci a tudíž jsou mé komentáře spíše diskusního charakteru a snaží se postihnout momenty, které považuji za nejzajímavější.

Především se jedná o zasazení studovaného tématu, tj. subjektivního prožitku těhotenství a specificky těhotenství identifikovaného jako „rizikové“ do širšího kontextuálního rámce. Za velmi produktivní považuji prolnutí konstruktů „rizikového těhotenství“ s obecnějším diskurzivním pojmáním rizika – zde se diplomantka opírá převážně o práci Ulricha Becka a jeho koncept „společnosti rizika“. Tato konceptualizace dovoluje pojímat „rizikové těhotenství“ a kontrolu těhotenství jako jednu z proměnlivých a kontextualizovaných forem moci. A jako součást procesu, kdy dochází k předefinování vztahu mezi jedincem a společností. Diplomantka velmi citlivě, a to jak v teoreticko-konceptuální části, tak v části analytické, uvažuje nad specifickými a konkrétními dopady konstruktů rizika právě na těhotné ženy a všímá si toho, jakým způsobem se v tomto diskurzivním rámci přenáší výrazným způsobem odpovědnost, závazky a požadavky péče a sebe-kontroly na osobu matky.

Za další velkou předností práce je komplexní pojmání a chápání těhotenství, které je jednak pojímáno jako výlučná součást ženské subjektivity (13) – zde na rovině teoreticko-konceptuální zvláště oceňuji, že diplomantka šáhá i po teoretických pracích, které se konceptualizují těhotenství jako liminární zkušenost, která má potenciál nabourat karteziánské koncepty subjektu. (srov. Shildrick, *Embodying the monster : encounters with the vulnerable self*, 2002). Tímto se také diplomantka dostává za binární pojetí reprodukce a těhotenství buď jako „vykořisťování“ či „emancipaci“ žen. Nicméně toto neznamena, že by práce nevníkala a nediskutovala normativnost „prožitku těhotenství“ – tento se velmi ilustrativně ukazuje právě v konfrontaci prezentaci těhotenství jako období, které si má žena „užít“, resp. které je „nutno si užít“ a skutečností „rizika“, které na ženu klade zcela jiné, odporující požadavky. Za druhé je v této práci věnována pozornost normativním rozměrům těhotenství, jeho disciplinaci a regulaci skrze medicínský aparát, a těhotnému tělu jako „veřejnému“ či lépe zveřejňovanému prostoru.

Za přínos považuji i otevřenost diplomantky zahrnout do oblasti práce i téma prenatalních screeningů, které sice nebylo původně zamýšleno, ale „vyrostlo“ přímo z rozhovorů s participantkami výzkumu. Tématika prenatalního vyšetřování a vylučování případných „rizikových faktorů“ se v práci ukazuje právě jako jedna ze silných os disciplinace těhotenství. Zároveň se zde, a to diplomantčina analýza velmi dobře ukazuje, otevírá pole ke konfliktnímu vyjednávání – ženy, mluví o tom, jak bylo složité a komplikující prosadit si vlastní „agency/možnost jednání“ nicméně byly toho schopny a činily tak.

Po metodické stránce se práce opírá o narativní analýzu, resp. o analýzu narativních rozhovorů. Původní záměr se zkomplikovat skrze obtížné shánění respondentek. Přesto se domnívám, že diplomantka dostatečně reflektovala metodické komplikace. ů, nastínění problémů a momentů, které hrály roli při interakci mezi diplomantkou a participantkami výzkumu.

Práci bez výhrad doporučuji k obhajobě s maximálním možným hodnocením, tj. 10 FHS bodů – výborně. A kdyby již diplomantka tento titul nedržela, navrhovala bych podání práce po nutném doplnění jako práci pro PhDr. titul.

Kateřina Kolářová